

„... minden áldott nap a saját határainba...”

Részlet a Káli holtak című regényből

Hatalmas régi szálloda folyóra néző szobájában fekszem, betegen. Mindenki szerteszét jár-kei a városban, de jó nekik. Tulajdonképpen nekem is jó, hogy nem udvari szobát kaptam. Megtanultam becsülni a panorámát. Szerény, de tartalmas panoráma. Végre látok hófoltos háztetőket. Szemben egy böhom nagy, szecessziós bérház, ormótlanul magas, mellette egy szerényebb kétszintes, raktár lehet a udvarán, mert néha befordul oda vagy kifarol onnan egy-egy ponyvás teherautó. Ez a magányosan terpeszkedő bérház megtöri a sormintát. Ahogy kinyújtom a fejem, balra is, jobbra is széles hidakat látok. Mára terveztem a városnézést. Nem lesz abból semmi. Alig élek. Annak is örülök, hogy nézhetem a folyót a hotelszobámból. Sápadt fény a széles vízen, ami a folyónak tulajdonképpen csak a mellékága, kövezett partfalú csatorna, komor betonmellvéddel. Távolról a nedves járda is vízfelületnek mutatja magát, mintha a tükrén állnának az autók. Bánatbarna reggel. Tele vagyok gyógyszerrel. Nem tudom eldönteni, megint hányás vagy csak hasmenés küszöbén. Kinézek a folyósóra, sehol egy lélek.

„Hol marad a hó?”, ez volt az első kérdésem, amikor leszállt a gép. Hiszen mégiscsak Gogol és Puskin városában vagyunk. Ha kamaszkoromban azt mondtam: Szentpétervár, mindig tömérdek havat képzeltem ide, annyira vártam ennek a városnak a hózuhatagát! Mindig nehéz és fullasztó, fojtogató, méter magas óra gondoltam, egyfolytában báli szezonra, vérgőzös párbajra a határbeli erdő tisztásán, ingatag erkölcsű grófnőkre a csilingelő szánok rejtekében. Most, hogy itt vagyok, és ráadásul, ajándékképpen még tél is van, szinte semmi zimankó. Mínusz egy-két fok, az itt nem kunszt. Bár néztem időjárásjelentést és tudtam, mi vár ránk, mégis annyi meleg ruhát pakoltam, mintha a sarkkörre utaznánk, mert nem akartam elhinni, hogy már az orosz tél sem orosz tél.

Drogoszín, az itteni színház igazgatója lefegyverző nyájassággal azt mondta, ne aggódjak, tavaly egész márciusig nem volt valódi tél. Sőt évek óta hiányoznak azok a méteres havak. Attól azért Oroszország még Oroszország.

Egyébként otthonos a szobám. Látszik a párkányra pillantva, milyen vastag lehet a házfal. Úgy méteres. Ejha. Ez még cári fal. Kibírta az októberi forradalmat, meg a kommunalkák idejét. Vajon ki lakott ugyanitt például a blokád idején? Amikor drámaian akadozott az ellátás, volt-e mit ennie, innia? Volt-e kezeletlen nemi betegsége? Szeretője? Volt-e fegyver a kezében? Tudott-e aludni a szakadatlan halálfélelemtől? Álmodhatott-e, mondjuk, fűtésről, tiszta fehérne-

műről? Kapott-e belövést a ház? Látszik rajta, hogy szállodának épült, de vajon akkor is annak vagy esetleg szükségkórháznak használták?

Enni: nem. Száraz kiflivégen és banánon kívül semmihez nem merek nyúlni. Megmarad bennem a kávé. Van mit olvasnom, de ugyanúgy befogadhatatlan a betű, mint bármilyen táplálék. Mint legutóbb Pesten a *Woyzeck*, nevetek magamban.

Majd egyszer rendesen is meg kell nézнем ezt a várost.

Pedig még sosem jártam Oroszországban, és íme, a legelső alkalom is elmulasztva. A moszkvai átszállást leszámítva végigaludtam az utat.

Kamaszkorom óta ezt a várost képzeltem el talán a legtöbbször. Ilyennek? Azt kell mondanom, majdnem ilyennek, és ez ritka. Szép-e? Nem tudom. Lehet. Fakó. Lehengerlően birodalmi. Eddig ennyi derült ki, hogy sápadt, szürke, esős, szeles északi város. Monoton, de van a monotonságában valami nyugtalanító. Itt tervszerűen minden ugyanolyan magasnak épült, kivéve pár túhegyű tornyot és vastag kupolát. Kiszámíthatónak mutatja magát, ám ez nyilvánvalóan csapda. Pétervár akár egyetlen utcán belül is tizenötféle.

Ezek voltak a benyomásaim egyetlen egészséges délutánomon. Nem tudtam, mi vár rám másnap.

Alekszandrinszkij Tyeatr. Milyen jó nagy ez is. Mindenük, amit nagyoknak szánunk, fokozhatatlanul grandiózus. Lehet vagy másfél ezres a nézőtér az empire palotájukban. Fölmerült, hogy a *Hamletet* a stúdióban játsszuk. A patinás régi tömbhöz ragasztott stúdiószínházban sem lettünk volna eldugva, de ott nem fért volna el a díszlet. Nekünk a középmeret, úgy hatszáz fős nézőtér a jó választás, eddig csak Rómában voltak sokkal bátrabbak a szervezők. Belépéskor fémdetektor, dupla ajtó. Kődvágó sapkás rendőrök tornyosul élénk, ez a város is feszült a terror miatt. A fesztivál második-harmadik napján vagyunk, tegnap egy lett színház játszott, ma egy norvég, holnapután egy izlandi társulat fog játszani. Nézném őket, és nem fogom, mert ma hullá vagyok, holnapután pedig megyünk haza.

Piros falú folyosó vezet az öltöző felé, almazöldek az ajtók. Még a vikszelt betonpadló is piros (beton vagy műgyanta?).

Első nap betévedtem egy kapualjba a város szívében. Nyitva találtam. Penészesen ásított, rothadó zöltség szaga csapott meg. A Nyevszkij Proszpekttől egy sarokra, aztán láttam, van ilyen ezer, ha nagyon akarom, magán a Nyevszkij Proszpekten is lelhetek ugyanilyet. A fellengzős toszkán homlokzat mögött tökéletesen őszinte, dísztelen és csupaszb hátsó udvar tátongott, az üres, beomlott kátványfedelű garázs harmadik világbeli szegénységet és megdöbentő igénytelenséget villantott föl a pazar neoreneszánsz homlokzat mögött. Nevetségesen ócska sufnik és falusi kamrák, autóröncsök, utoljára a nagy honvédő háború előtt kőműveskanalat látott vakolat. Ezer és ezer van ugyanilyen.

Első este Brúnó megint mennybe ment *A salemi boszorkányokban*. Volt ő minden Benedettótól Versinyinig, de mégis ez a csapzott, fölborzolt hajú Proctor látszik az ő valaha volt legnagyobb alakításának. Olyan átütően, kétségbeesett erővel tudja mondani, hogy „Semmi sem maradt számomra, csak a tiszta nevem”, hogy aki hallotta, többé sosem felejt el. Minden baltával faragott vonása, egész markáns, farkasra emlékeztető fiziognómiája megváltozik ilyenkor. Lobog és világit, mint egy eleven fáklya. Amikor élet és halál között kell döntenie, képes hatalmas csöndet teremteni a teremben, bárhol is játsszuk az előadást. Akármennyire

nagy a szája, ahányszor a bárpulthoz áll, ebben az előadásban végtelenül alázas. Mondhatni, egy közülünk. Bűnös és áldozat. Ő a nép, ő a te rejtélyes szomszédod. „Te ezeknek sírsz? – kérdezi döbbenet a feleségétől a halál küszöbén –, ezeknek?” Ezeknek a tudjuk, kiknek. Na, és ez a pár! Ezek ketten pedig örök egyek: a férfi bárhogy csalta nejét, a szívével nem csalta. („Nem kopik az”, szokta mondani Nábrády tanár úr.)

Ez is egy talány, Bányai Nóri a feleség szerepében. Nóri mint „hitvalló, keresztény asszony”, hm, nehéz volt megszokni, autentikusnak hallani éppen az ő szájából, tőle, a rámenős Hosszú Katinka-hasonmástól, ettől a magas, erős, biszexuális-gyanús acélnőtől, aki angol pointert szokott vezetni pórázon – de elfogadtuk. Először minket kellett meggyőznie. Szeptemberre sikerült. Most már olyan keményen tudja mondani, hogy csakis az övé ez a mondat.

Igen, Brúnó ugyanaz az ember, aki fürdőhelyeken riszál az ő népének, és néha, vígjátékokban a színpad szélére lépve játszik a saját sztárságával. Most persze se módja, se kedve: ő is tudja, hogy ez az igazi hatás és tudás. Mindig rácsodálkozom, hogy Brúnó ilyenkor méterekkel lebeg a saját hétköznapi lénye fölött. Még bele sem gondoltam abba, mégis mit jelent itt és most, Szentpéterváron beszélni közösségről, puritán erkölcsről, hatalomról és elnyomásról, boszorkányüldözésről, milyen bukéja van mindennek ebben az egyszerre vonzó és néha nagyon marcona országban. Ott, ahol egyesek tenyerükön hordoznak minket, mert a kultúrát, azt aztán végtelen becsben tartják. Ugyanabban az országban, amely politikai berendezkedésére nézve éjsötét autokrácia, ettől tökéletesen függetlenül. Ugyanabban a barátinak mondott országban, amelyik tőlünk mégis méregdrága vízumot kér – mondom, belegondolnék, de még nem volt erőm, időm és módom. Majd legközelebb. A vízumot különben is meghívóink intézték. Nem önbüntetésből, hanem egy paragrafus foglyaként.

A hatalomból csak a ködvágó- és a tányérsapkák látszanak.

Csalódott ördögűző, ez vagyok én.

Gróf, aki nincs benne *A salemi*-ben, és tizedjére nézi, azt mondta, erőteljes előadás volt, kerek és fölényes. Neki elhiszem. Mostanra aztán tényleg beérett. Egyre jobb a lányok önkívülete. Kár, hogy Sulyok ma nem láthatta.

A salemi... után elképesztő fogadást adtak a tiszteletünkre. Volt lazacos pite rizzsel és gombával, palacsinta fekete kaviárral és tejföllel. Számolatlan tömények.

„Apám, és figyeld ezt a mézes mázban úszó sült almát – súgta Tabáni. És gyorsan lecsapott még egyre. – Azt a, porhanyós dióbéllal.”

„Te gondolkoztál rajta, miért nem a *Ványával* hívtak ide minket?”

„Még csodálkozol? Azt ők csak jobban tudják, mivel hívjanak. Nehogy már mi magyarázzuk el nekik Csehovot.”

„Inkább akkor boncolgassuk Trianont? Szerinted ilyesmi létezik, hogy elmagyarázni?”

„Annak örülj, hogy kettővel hívtak.”

Egynek jó volt, erős nyitány. Imola nem jött le utána, azt mondta a szálloda halljában, jet lagel, ki akarja aludni magát. Engem Isztambul óta rezzenetlen arc-cal kerül, de ez érthető is.

Tegnap pedig a *Hamlet* napjára virradtunk. Szél tombolt és jégeső. Úristen,

milyen ronda reggel, gondoltam. Hányan sínylették ezt a klímát, ugyanezeket a fényviszonyokat? Télen reggel kilenckor még feketeség van, négy után pedig sötétedik. Bejáró próba után egyedül bukkantam rá egy pelmenyi-büfére a Fontankán föl-alá keringve. Ott jólesett minden, a sörök és az ebédem is. A leg-egyszerűbb változatot választottam, félig marha-, félig sertéstöltelékkel. Ebéd után nekiindultam egy random külvárosi fasornak. Jött szembe a lomb. Valamilyen park, hogy is hívják? Hogy kerültem én a Tavricseszki-j-kert szélére havasesőben és lucsokban? A szemembe zuhogó víz szinte a környezet érzékelésének lehetőségétől is megfosztott. Bebújtam egy kapualjba, jómódú polgárház kapuja volt. Néztem a mobilon a térképet: ha volna elég időm, előbb-utóbb a Szmolnijnál lyukadnék ki. De már sötétedett. Plusz félóra veszélyeztetné a szövegösszmondást Líviával. És én őrült, még egy interjút is vállaltam mára! *Annyira* nem érdekel a Szmolnij, sem a hajdani nemesleányok libidója, sem pedig Lenin; Lenin vastagon le van szarva. Hódara szitált. Zúzmará ült a gallyakon, a szél a nyakamba rázta az éles szemcséket, csípték az arcomat. Jókedvem volt, és bár nemrég ettem, étvágyam is. Én ma többet nem ehetek és nem ihatok, majd csak előadás után, gondoltam. De azért bekaptam valamilyen sült húst az utcán. Addig minden rendben.

Azt a bizonyos megbeszélte interjút még előadás előtt, az emeleti büfében adtam. Tolmácsot kaptam, egy húszéves gyakornok fiút. A szüleim még muszájból tanultak oroszul, én már sehogy. Irigyelhetném is őket, mert az orosz nyelv dallama, pláne női szájából, igazán elbűvölő. Ötvenes, fekete keretes szemüvegű nő kérdezett. Most is nézi, mondta, de már látta Budapesten. Agresszív, nyers és rekedt Hamletnek talált. Főleg formaproblémákról kérdezett. Például hogy honnan jön a looper? A rockzenéből?

„*Ja dumáju nyet.*” Ennyit tudok.

Miért nem jött Sulyok? Nem kapott vízumot? Dehogyan. Ő, ha nem muszáj, nem repül, és most négyet kellett volna (évekig járt repülő Pestre, most meg nem). Bízok az asszisztensében, aki tudja, hogy folyamatos finomhangolásra van szükség.

Mondtam neki: félttem, hogy a túlzott technikázás nem lesz *Hamlet*-kompatibilis. Erős vízió esetén minden mozgásba hozható, mosolygott ő. És ez nem is túlzás. Ez a segédeszköz zsigeri megérzésből született, akár az ötlet, hogy az első felvonásban a Bánffy-palota ereszcsonnájából húzom elő a mikrofont, mondom. Mennyire kínos – hányszor láttuk is! –, amikor odafönt ragad valamilyen színpadidegen tárgy. Láttunk már olyan esernyőt meg hamutálat, hát még mennyi modoros Magritte-cilindert! Mesélem, a zenei vezetőnk végig szorgosan felügyelte a hangetűdöket. Forma így, forma úgy.

Hamlet a harapós fiatalság, nem a habozás, mondtam még neki. Világos: ebben a világban rúgni, támadni kell.

Ami meg a teljesítményt illeti, nos. Múlt kedden Pesten, amikor magam voltam a tökély, miért nem volt jó az *egész*, és Athénban, kisebb-nagyobb tévesztésekkel, miért igen? Amin annyit agyalok mostanában – én is, meg a velem bizalmas kollégáim is –: vajon *elég* tehetséges vagyok-e?, fejtegettem neki. Ne nevéssen ki érte, hölgyem! Ez így elmondható: tehetséges vagy, leszögezhető, igazolható-e, ha nem is algebrailag? És ha igen, hogy viselem a saját tehetségességem

megalázó mivoltát? Hogy egyfelől tömérdek kiszolgáltatottsággal és kitárulkozással jár az egész procedúra, mintha estéről estére valami illetlenséget művelnék a nyílt színen, ráadásul saját kedvem ellenére. Egy fodrásznak vagy egy könyvelőnek lehet rossz kedve, nekem nem. Ő lehet beteg, én nem. Igaz, amit ő nem mer megcsinálni a saját életében, azt én megtehetem; és az az igazság, hogy nem csak a színpadon, bí-bí! Aha, jöttem rá, most mőrikálom magam, úgy utálok az ilyesmit (látni; bár művelni is idegesít). Mentségemre: elképesztően fárasztó volt ez a nő.

Másfelől, fejtegettem tovább, hogyan csapódom bele fejjel minden áldott nap a saját határaitamba?

Nem szoktam interjúban ennyire messzire menni, ezt a külföld műveli velem.

„Határok itt és ott, ugye, Alex? Ezek a régi magyar sebek az előadásban... Olyan porosak. Ez a grandiózus díszlet mégis nagyon vonzza a szemet.”

„Ez a díszlet, amit maga grandiózusnak mond, köszönöm!, nem valami »jelzésszerű« és »elemelt« kulissza. Ez egy az egyben a régi Magyarország. Ezek a mai napig kezeletlen sebek.”

Itt aztán lecsapta a kávéskanalát a csészealjra.

„Alex, mondja, nem kéne végre felejteni?”

„Ezt senki nem kérheti tőlem. Maga sem. Művelt és sok vihart látott nézőként sem. Magánemberként sem. – Nézem egy darabig némán a pulóvere norvégmin-táját. – Éppen oroszként aztán különösen nem. – És jól nevelten mosolyogtam hozzá. A tolmács vonakodva ugyan, de fordította. – A sebek nélkül ez csak egy volna a tízezer kosztümös *Hamlet* közül.”

Ezzel már valóban pengeélen táncoltam, de ő is vigyorgott.

„Szerintem nem. Nem csak. Micsoda alakítások! Maga Hamletre kapott Jászai Mari-díjat, huszonhét évesen”, mondta. Biztos olvasta a Wikipédián. Szóval Jászai Mari számít neki, Trianon nem, az bezzeg smafu.

„Az én Jászai-díjam a kutyát sem érdekelte Rómában, nem számított semmit Athénban, ugyanúgy Péterváron sem fog”, válaszoltam. Csak egy otthoni címke a nevedhez ragasztva. Fölvillanyozódtál, ha bele nem is borzongtál, amikor egy téli délben fölhívtak a minisztériumból, hajlandó vagy-e átvenni. Azért az öröm igazi áramütése nem ez. Feszengtél, amikor megláttad a kollégáid arcán a csalódás árkait: miért te, a taknyos, miért nem ők, pedig van köztük, aki már elmúlt negyven is. Azért este mindenki koccintott rád, te is koccintottál rájuk, koccintani is fogsz. Pesten százak jönnek veled, beülnek a nevedre, Oroszországban egy idegen vagy előélet nélkül, és három órád van arra, hogy empátiát ébressz a közönségben.

„Küzdeni az elfogadásért, Alex, ennek soha nincs vége.”

Na de most már tűnjön el. Hagyjon végre békén.

Erős kézfogással végre magamra hagyott. Okulva Athénból és Rómából, azóta két órával előadás előtt összemondtuk Líviával a monológ utáni jelenetet, szinte egymás szavába vágva, ez nyilván a *Haramiák* hatása. Azelőtt egy órát szántunk rá, ha volt közös jelenetünk, most kettőt.

Most meg Imola késett, pedig ő nem szokott. Nyilván belegabalyodott a leningrádi emlékeibe, amelyek az ő esetében csakis kislánykoriak lehetnek. Állítja, ő még látta valaha szürkének ezt a várost, de olyan szürkének ám, mint egy bal-

káni gerle. Egyáltalán nem voltak színei. Most vannak, bár szépnek szerinte most sem mondható. Az a jó, hogy ilyen kimeríthetetlen, mondtam.

És mentem azon a tulipiros, pszichedelikus videoklipbe illő folyosón az öltöző felé.

Ahogy leültem a tükör elé és megszedültem, már tudtam, hogy nem vagyok jól. Nem szóltam senkinek. Úgy döntöttem, amíg uralni tudom a helyzetet, nem is fogok. Maga az előadás gördülékenyen ment, a társulatot, az egység szellemét is fokozottan éreztem benne, mégis langyos volt a fogadtatásunk. Az Egérfogó-színház Sulyok koncepciójában úgy fest, hogy Hamlet nem lelkifurdalásra, né tán megsemmisítő szégyenre készíti a királyt, hanem vérig sérti, annyira csípősen és gúnyosan viselkedik vele. A Színészkirály ugyanúgy Baumann, mint apám szelleme. Egyáltalán nem idealizált; szegényes, de csak kopottas, nem koldus bálás ruhákban. Mindig nevetnivaló, ahogy instrukcióimat hallgatva gépiesen bólogat (pedig nyilvánvaló, hogy az ő bénázását ostorozom).

Na, mi van?, faggattam magamat. Bár alig voltam magamnál. Kivert a víz, csorgott a homlokomról a verejték. Úsztam a saját levemben. Elázott tőlem a jellemem. Szünetig valahogyan kitartottam. Aztán rögtön a mosdóba. Letoltam a jobb mutatóujjamat a torkomba. Négy löketben jött ki az ebédem és az uzsonnám. Ezt nem a pelmenyi művelte, hanem az út közbeni street food. Vagy a stressz. Sokkal könnyebb lett utána, de éreztem, nincs egészen vége. Mit lapátoltam én össze?

„Atyuskám, mi van veled?”, fordult felém Brúnó.

„Kidobta a taccsot. Biztos vírus”, dűnnyögte Gróf.

„Te aztán jól bepelményiztél”, így Imola.

„Jól vagy? Ne szakítsuk félbe?” Ez már Lívia hangja volt a piros folyosón.

Ezek után ugyanúgy embert öltem, ahogy szoktam, ugyanúgy lezuhantam anyám ágyáról, ugyanúgy ordítottam és zokogtam, fetrengtem a földön, mint máskor. Ugyanúgy ragadt az arcom a verejtékemmel és a könnyeimmel keveredő, színpadi portól. Lihegve léptem a takarásba, hogy a lépcsőre siessek, ahonnan a következő percben le kellett rohannom fölfegyverzett statisztákkal a háttamban. Láttam egy itteni díszítómunkás átszellemült arcát. Tegnap az tetszett különösen az előadásban, ami az egyik próbánk szinte véletlen leleménye volt: a kézfogás Baumannal, hogy apám szellemalakjában belép anyámmal közös jelenetünkbe. „Azért jöttem megint, / hogy élezzem eltompult tetterődet.”

Apám, segítesz? Meddig fogom így húzni? Hamlet izzad és liheg.

„A tőr is mérgezett? Hát dolgozz, méreg!”, hörögtem. És alighogy ledöftem az igazgatómat, saját sorsom is beteljesedett. Magán a színpadon, a párbaj-jelenetben okádtam ki magamból a maradékot, nyilván a fizikai megerőltetés is közrejátszott. A többiek résztvevő arccal körém gyűltek, ahogy hányás nélkül is tették volna. „Végem, Horatio.” De most nyilvánvaló volt, hogy a búcsúszavak elmaradnak. Fortin Brascu emberei fölmosórongyot is hoztak.

És innentől a csend. Feküdtem a fekete deszkán kiürítve, kiszáradva. Most aztán tényleg meghaltam. Vajon hányan hitték a nézőtérben, töprengtem magamhoz térve, hogy ez is a produkcióhoz tartozik? Elvégre belehalok, így nem kell miattam abbahagyni az előadást, tíz perccel a vége előtt.

Jöttek a végén partvissal, törölgetni. Megnézett a színházi orvos.

Tabáni támogatott végig azon a piros folyosón, le az utcára, aztán a szálloda felé.

Mondtam, köszönöm, a nehezen már túl vagyok, nincs szükségem senkire, nem kell ápolgatni.

Reggel van. Nézegetem a telefonomat, de nem vagyok túl ügyes a cirill betűs keresésben. Bekopog Gróf, és közli, hogy az egész orosz sajtó tele van a hányással. Természetesen mindenki a radikális rendezés részeként értelmezi. Hát ami azt illeti, az időzítése tényleg bravúros volt. A sajtót, szemben a mész riporternővel, nem hagyják hidegen a finom áthallások, részben a Szovjetunió szétesésére, részben a Krím annektálására vonatkozóan.

Anyám SMS-e, hogy pontosan mikor érkezem. Nem írom meg neki a rosszulételemet, már csak az hiányozna neki. Azt mondja, apám gyöngécske. Műtét nem valószínű. Ami nagyon rossz hír. Eszerint lemondtak róla.

Alighogy bekapcsolódom a forgalomba, anyám hív, az ő menetrendszerű telefonja. Már szinte bosszús volnék, hogy megint biztos valami apróság miatt, amikor:

„Meghalt az apád.”

„Anyukám. Anyukám... Mikor?”

„Hajnalban.”

„Hol?”

„Elaludt idehaza.”

„Anyukám, jaj.”

„Nem szenvedett”, mondja anyám szárazon, de én tudom, hogy ez egy egész éjszakás síráson edzett száraz hang.

„Semmit?”

„Dehogynem. De az utolsó napján legalábbis nem.”

Imola a vállamra hajtja fejét, betakar a hajával. Gróf is látja, de nem törődik vele. Én meg nem vagyok olyan állapotban. Űristen, úgy halt meg, hogy hetek óta nem beszéltünk, alig foglalkoztam vele – ahogy a lányommal sem foglalkoztam, mert csak a munkámmal foglalkoztam –, próbáltam bagatellizálni magamban apám betegségét? Még csak bagatellizálni sem próbáltam.

Karácsonykor ültünk utoljára hosszan közös asztalnál. Azóta tudom, hogy minden véresen komoly, és jövő ilyenkor már nem lesz apám. Azóta? Akkor fogtam föl valamit, amikor a betegágya mellé kuporodtam, amikor már biztos volt az újabb rák. Az elmúlt egy évben lényegesen többet foglalkoztam a színpadi apáimmal, mint ővele. Még Nábrádyval is többet telefonáltam. Mit tehettem volna? Ő nekem sohasem volt erős, túlélési technikákra tanító és iránymutató apám. Árnyalatokról, finomságokról nem is szólva. Szóbeli és tetteleges támogatóm is csak aztán lett, hogy biztos lett az utam a választott pályámon. Ezen régen túltettem magam, most mégis bevillan. Hiúsági hülyeség.

Nem érzek megkönnyebbülést sem. Arra gondolok, hogy egy kiadós veszedés jót tett volna nekünk mostanában. Legalább leszidott volna az alakításom miatt. *Bármelyik* alakításom miatt. Legalább mondta volna, hogy nem. NEM. Pocsék vagy, fiam.

El tudtam volna búcsúzni tőle, hogyha nincs a *Haramiák?*

Ettől az embertől én soha.